

Bireysel İdari İşlemlerin İdari Yargı Tarafından İptalinin Üçüncü Kişilere Etkisi

Effects of Quashing Individual Administrative Acts by the Administrative Judiciary on Third Parties

Ali D. Ulusoy*

Öz

Çalışmada incelenen konu, bir idari işleme karşı idari yargıda verilen iptal kararının, o işlemde etkilenen ancak işleme karşı dava açmamış olan 3. kişileri etkileyip etkilemeyeceğinin özellikle hakkında iptal kararı verilen bireysel işlemler açısından irdelenmesidir. İdari yargıda verilen iptal kararlarının etki ve sonuçları genelde tartışmalı bir konu olmakla birlikte, düzenleyici işlemler hakkında verilen iptal kararlarından bu düzenleme hakkında dava açmamış olan 3. kişilerin de yararlanabileceği genelde sorunsuz biçimde kabul görmesine karşın, bireysel işlemlerin idari yargı tarafından iptal edilmesi durumunda işbu iptal kararından işleme karşı dava açmamış olan 3. kişilerin de yararlanıp yararlanamayacağı konusu genelde ihmal edilmiş ve yeterince incelenmemiş bir konudur. Çalışma esas olarak bu hususu incelemeyi amaçlamaktadır. Varılan sonuç ise idari yargıdaki iptal kararlarının objektif niteliği ve yargı kararlarının kesin hüküm otoritesi bağlamında, davaya konu edilen idari işlem düzenleyici değil bireysel işlem de olsa, mahkemece verilen iptal kararının etki ve sonuçlarından o işleme karşı dava açmamış olan ancak işlemde etkilenen 3. kişilerin de yararlanabileceği yönündedir.

Anahtar Kelimeler

İdari yargı • Bireysel işlemler • Yargı kararlarının etkisi • İptal kararlarının etki ve sonuçları • İptal kararlarının üçüncü kişilere etkisi

Abstract

This study examines the impact of an administrative court's annulment decision on third parties affected by an administrative act who have not filed legal action against it, especially in terms of the individual acts subjected to annulment. Although the effects of such decisions are generally contentious, third parties who have not filed legal action against the regulation can still benefit from annulment decisions regarding regulatory acts. However, whether third parties who have not filed legal action against the transaction can also benefit when individual transactions are annulled by the administrative judiciary is a neglected and insufficiently examined issue addressed in this study. In conclusion, in the context of the objective nature of an administrative jurisdiction's annulment decision and the final judgment authority of judicial decisions, even if the context administrative act is an individual act rather than a regulatory act,

* Sorumlu Yazar: Ali D. Ulusoy (Prof. Dr.), Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye.
E-posta: ulusoydlaw@gmail.com ORCID: 0000-0001-5899-6005

Atf: Ulusoy, Ali D, "Bireysel İdari İşlemlerin İdari Yargı Tarafından İptalinin Üçüncü Kişilere Etkisi" (2023) 22 İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi 87. <https://doi.org/10.26650/ihid.22.004>

third parties affected by the act but not engaged in legal proceedings may still benefit from the effects and consequences of the annulment decision given by the court.

Keywords

Administrative judiciary • Individual transactions • Effect of judicial decisions • Effects and consequences of annulment decisions • Effects of annulment decisions on third parties

Giriş

İdari yargı tarafından idari işlemler hakkında verilen iptal kararlarının etkisi özellikle 3. kişiler açısından ve yine özellikle iptal edilen işlemin bireysel işlem olması durumunda zaman zaman tartışmalar ve tereddütler doğurmaktadır.

Bu noktada uygulamada tartışma doğuran hususlardan biri, idari işlemin mahkemece iptali durumunda iptal kararının etki ve sonuçlarından o işleme karşı zamanında dava açmamış ancak işlem ile ilgisi bulunan 3. kişilerin de yararlanıp yararlanamayacağı hususudur. Diğer bir önemli fakat doktriner boyutuyla yeterince incelenmemiş husus ise eğer mahkemece iptal edilen idari işlem düzenleyici değil fakat bireysel idari işlem ise de mahkemece verilen iptal karardan o işleme karşı dava açmamış 3. kişilerin de yararlanıp yararlanamayacağı hususudur. Bu iki husus ile bağlantılı bir diğer husus ise bahsi geçen 3. kişilerin ilgili iptal kararının etki ve sonuçlarından yararlanmak için sonradan idareye başvuru yapmaları halinde dava süresinin geçip geçmeyeceği hususudur.

A. İdari Yargı Tarafından Verilen İptal Kararlarının Etki ve Sonuçları ile Objektif Niteliği

Anayasa yargısından farklı olarak İdari Yargıda mahkemece verilen iptal kararı geriye yürür. Yani işlem mahkemece iptal edildiğinde işlemin hukuksal geçerliliği hem geçmişe hem de geleceğe yönelik olarak ortadan kalkar. İptal kararı üzerine idare, işlemin ilk tesis edildiği ana kadar geriye doğru işlemin doğurduğu tüm etki ve sonuçları gidermek zorundadır¹. Bu durum, hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir. Çünkü hukuk devletinde hukuka aykırı işlemler geçici bir süre için dahi olsa geçerli sayılmamalıdır ve hukuka aykırı işlemlerin etkileri giderilmelidir. Bunun tek istisnası, kişilerin bu işlem nedeniyle elde etmiş oldukları “kazanılmış hakların” korunması ilkesidir².

Nitekim Danıştay da idari yargıdaki iptal kararlarının geçmişe etkili olduğunu açıkça kabul etmekte olup, konuya ilişkin içtihadında, “İdare hukuku ilkelerine göre Danıştay’ca verilen iptal kararları idari işlemi tesis edildiği tarihten itibaren ortadan kaldırır. İptal kararları, objektif, geriye yürüyen, genellik ifade eden ortadan kaldırııcı nitelikte kararlardır.”³, sonucuna varmıştır.

Konuya ilişkin önemli bir Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu (İBK) kararında da, idari yargıda verilen iptal kararlarının geriye yürüdüğü ve iptal edilen karar hiç alınmamış gibi kural olarak eski durumun kendiliğinden geri geleceği, eski durumun kendiliğinden geri gelmesine hukuki veya fiili bir engel varsa idarenin bu engelleri

¹ Bkz. genel olarak Yıldırım Uler, *İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları* (Sevinç Matbaası 1970).

² Ali D. Ulusoy, *İdari Yargılama Hukuku*, (3. Baskı, Yetkin Yayıncılık 2022) 68-69.

³ Danıştay 7. Dairesi, 29.11.1983, E.1981/3153, K.1983/3354.

kaldırmak için gereken işlemleri yapmak ve tedbirler almakla yükümlü olduğu belirtilmiştir⁴. Zira eğer hukuka aykırı işlem iptal edilene kadar bazı hukuksal sonuçlar doğurmuş ise, iptal kararının yerine getirilmesi adına idarenin yeni bazı işlemler yapması ve önlemler alması gerekebilir⁵.

Bu durum iptal davasına konu işlemin düzenleyici işlem olması kadar, bireysel işlem olması durumunda da geçerlidir. Çünkü bireysel bir idari işlemin iptalinden de bu işleme bağlı diğer işlemler etkilenir. Bunlar hukuksal dayanaklarından yoksun kalmış olur. Bu nedenle idarenin bireysel işlemin iptal kararı üzerine dayanaksız kalmış diğer işlemler için de gereğini yapması ve gerekirse bunları ortadan kaldırması gerekir⁶.

Diğer bir anlatımla, idari yargı tarafından iptal edilen işlem davacıdan başka kişileri de etkileyebilecek nitelikte ise, davada taraf olmayan fakat iptal edilen işlemle ilgisi bulunan 3. kişileri de etkiler⁷. Zira bir idari işleme yönelik yargısal iptal kararının etkisi her durumda (işlem düzenleyici de olsa bireysel de olsa), “geneldir”.

Bu itibarla idari yargı tarafından iptal edilen bir idari işleme karşı, işlem bireysel de olsa düzenleyici de olsa, ilgili diğer kişilerin ayrıca dava açmalarına gerek yoktur⁸. Nitekim Danıştay, kamu görevlileri ile ilgili olarak bireysel işlemlere karşı açılan davalarda verilen iptal kararlarının aynı durumdaki diğer kişiler için “emsal teşkil etmeyeceğine” dair bir Genelge hükmünü, yargı kararlarının uygulanması gereğini öngören kanun hükmüne (İYUK m.28) ve hukuka aykırı görerek iptal etmiştir⁹.

Bu bağlamda idare, kural olarak iptal edilen işlemden önceki durumun geri gelmesini sağlamak zorundadır¹⁰. İptal kararı üzerine eski durumun geri gelmesinin önündeki hukuki ve fiili engelleri kaldırarak onun geri gelmesini sağlamak davalı idareye düşmektedir, zira iptal kararının gereğinin yerine getirilmesi için çoğu kez iptal kararının verilmesi yeterli olmayıp, idarenin ayrıca uygulama işlemleri yapması gerekebilir¹¹.

İptal davalarının “objektif niteliği” gereğince de, bir işlem iptal edildiğinde ilgili herkes için etki ve sonuç doğurur. İşlemin iptalinden sadece iptal davasını açan/açanlar değil, o işlemle doğrudan bağlantısı olan herkes etkilenir. Bu etkilenme olumlu yönde olabileceği gibi olumsuz yönde de olabilir.

⁴ Danıştay İBK, E. 1965/21, K.1966/7, T. 9.7.1966, Danıştay Kararlar Dergisi (1967) (103-106) 77.

⁵ Turgut Tan ve Bahar Bayazıt, *İdare Hukuku* (10. Baskı, Turhan Kitabevi 2021) 886.

⁶ Tan ve Bayazıt (n 5) 885.

⁷ Tan ve Bayazıt (n 5) 896.

⁸ Danıştay 6. Dairesi, E.1976/3451, K.1977/5879, T. 10.11.1977, Danıştay Dergisi (1978) (30-31) 241.

⁹ Danıştay İDDGK, E.2017/872, T. 18.10.2017 (nakleden: Tan ve Bayazıt (n 5) 898).

¹⁰ Gürsel Kaplan, *İdari Yargılama Hukuku* (6. Baskı, Ekin Yayınevi 2020) 267.

¹¹ Kaplan (n 10) 268.

B. Bireysel İşlemlerin İptalinin Etkisi

Bir idari işlem idari yargı tarafından iptal edildiğinde ilgili herkes için etki ve sonuç doğurması olgusu düzenleyici işlemlerde daha belirgindir. Ancak bazen bireysel işlemlerden de birden çok kişi veya grup etkilenebilir. Bu durumda yukarıda da değinildiği gibi, aslında bu tür işlemlerden etkilenen sadece bir kişinin iptal davası açması yeterlidir. Çünkü işlem iptal edilirse işlemden olumsuz etkilenen diğer kişiler de bu iptal kararından otomatik olarak yararlanacaktır¹².

Diğer yandan, idari yargı tarafından verilen iptal kararının, işlem bireysel de olsa, ilgili herkes açısından etki doğuracağına bir diğer hukuksal kanıtı da, “kesin hüküm” kurumudur. Zira idari yargıda iptal davalarında verilen ve kesinleşmiş dava ret kararları kural olarak kesin hüküm etkisi doğurmasa da, verilmiş ve kesinleşmiş iptal kararları kesin hüküm otoritesine sahiptir¹³. Bunun da anlamı, verilen kararın yalnızca davanın tarafları için değil ve fakat herkes için geçerli ve bağlayıcı olmasıdır¹⁴.

Nitekim mahkemenin söz konusu düzenleyici veya bireysel işlemi kesin biçimde iptal etmesi, bir yandan iptal davasının objektif etkisi uyarınca işlemi objektif ve soyut olarak bir anlamda hukuk alanında “öldürmüş” olacağından, hukuken “ölmüş” bir işlemin artık o işleme karşı dava açmamış olanlar için de olsa yaşamaya devam etmesi mümkün değildir.

Diğer yandan ise mahkemenin yargısal otoritesini kullanarak artık hukuken “yok” ve hukuken geçersiz saydığı bir işlemin halen bazıları (dava açmayanlar) açısından geçerliymiş gibi muamele edilmesi mahkemenin yargısal otoritesinin inkârı olacaktır.

Örneğin geçici teminat almanın dayanağı olan ihale kararı ve ihale işlemleri idari yargı tarafından iptal edildiği ve iptal kararı kesinleştiği için, davaya konu işlem bireysel işlem de olsa, idarenin teminat alma işlemi de işbu iptal kararı ile hukuken bütünüyle dayanaksız kalmıştır. O halde işbu iptal kararının gereğinin yapılması adına idarenin işbu teminat alma işlemleri için de gereğini yapması, yani almış olduğu geçici teminatları iade etmesi gerekir. Zira yukarıda açıklandığı üzere, iptal davasının objektif niteliği ve idari yargıdaki kesinleşmiş iptal kararlarının “kesin hüküm” etkisi taşıması nedeniyle, iptal kararı davaya konu işlemde (ihale kararı) etkilenen herkes için etki ve sonuç doğurmaktadır.

¹² Dava açan kişi sonradan davasından feragat ederse durum değişebilir. Bkz. Ulusoy (n 2) 69.

¹³ Danıştay 7. Dairesi, E.1981/3153, K.1983/3354, T. 29.11.1983.

¹⁴ Kaplan (10) 266.

C. İdari Yargı Tarafından Verilen İptal Kararının, İptal Edilen İşlemden Etkilenen ve Dava Açmamış Olan Üçüncü Kişiler Açısından “Yeni Bir Hukuki Durum” Oluşturup Oluşturmayacağı ve Bu Konuda Davaya Konu Edilen İşlemin Düzenleyici (Genel) veya Bireysel İşlem Olup Olmadığının Önemi

İdari yargıda sadece düzenleyici işlemlere karşı verilen iptal kararlarının 3. kişileri etkileyeceği ve bireysel işlemler hakkında verilen iptal kararlarının davacılar dışındaki 3. kişileri etkilemeyeceği ve böylece, bireysel işlemler hakkında verilen iptal kararının bu davanın davacısı olmayan ancak bu işlemde etkilenen 3. kişiler açısından “yeni bir hukuki durum oluşturmayacağı” görüşü ileri sürülebilir mi? Zira bu durumda iptal kararı 3. Kişiler için “yeni bir hukuki durum” oluşturmayacaksa, 3. Kişinin yargı kararının kendisine yönelik etkisinin gereğinin yapılması için (örneğin ihalede ödediği geçici teminatın iadesi için) idareye yaptığı başvuru için dava süresi geçmiş sayılacaktır ve yeni başvuru dava süresini ihya etmeyecektir.

Nitekim Danıştay 13. Dairesi bir kararında benzer bir sonuca varmıştır. Bahsi geçen olayda bir ihale kararına karşı ihalede teklif veren bir istekli ve ayrıca (ihalede teklif vermeyen) ilgili bir 3. Kişi iptal davası açmış ve ihale kararı idari yargı tarafından, idarece şartnamenin gerekli açıklıkta düzenlenmediği ve belirsizlik bulunduğu gerekçesiyle esastan iptal edilmiş ve iptal kararı kesinleşmiş; ihalede teklif verip ihale üzerine bırakılmış ancak ihale kararına karşı dava açmamış olan firma sözkonusu iptal kararından haberdar olması üzerine geçici teminatının iadesi istemiyle idareye başvurmuş ve talebinin reddi üzerine işbu ret işlemine karşı bahsi geçen firma yasal süresi içinde dava açmıştır. Davaya ilk derece mahkemesi olarak bakan Danıştay 13. Dairesi oy çokluğu ile davada süre aşımı bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir¹⁵.

Çoğunluk kararının temel gerekçesi, davanın irat kaydetme işlemi sonrasında süresi içinde açılması gerektiği; davacı ihale kararına karşı dava açmadığı için ve ihale kararı düzenleyici değil bireysel işlem olduğu için, başkaları tarafından açılan böyle bir bireysel işlemin iptali davası sonucu ortaya çıkan iptal kararının davacı açısından yeni bir hukuki durum oluşturmayacağından, işbu iptal kararı sonrasında yapılan yeni başvurunun irat kaydetme işlemi için geçmiş olan dava süresini canlandırmasının mümkün olmadığıdır.

Çoğunluk kararına muhalif kalan Daire üyesinin karşı oyunun temel gerekçesi ise özetle, davacının katıldığı ve en yüksek teklifi verdiği ihale kararının sonradan yargı kararı ile iptal edilmesinin davacı açısından teminatı irat kaydetme kararının da anılan iptal kararı çerçevesinde yeniden revize edilmesi için yeni bir başvuru olanağı

¹⁵ Danıştay 13. Dairesi, E. 2018/3148, K.2023/2166, T. 04.05.2023 (Davanın henüz temyiz aşaması tamamlanmadığından karar Ekim 2023 itibarıyla kesinleşmiş değildir).

tanıldığı, idari yargının verdiği iptal kararlarının davaya konu işlemde etkilenen herkes için etki doğuracağı, bu nedenle ihale kararının yargı kararı ile iptal edilip kesinleşmesi üzerine davacının irat kaydetmenin iptali ve teminatının iadesi için yaptığı başvurunun reddi üzerine yasal süresi içinde açılan davada süre aşımı bulunmadığı yönündedir.

Kanaatimizce buradaki çoğunluk kararı İdare hukuku açısından hatalıdır. Yukarıda da ayrıntılı biçimde ve hukuki referansları ile açıklandığı üzere, idari yargıda verilen iptal kararlarının “objektif niteliği” gereği ve kesin hüküm oluşturması hasebiyle, yargısal iptal kararı o işlemi hukuken ortadan kaldıracığından ve hukuk aleminden sileceğinden, iptal kararı o işlemde (işlem ister düzenleyici olsun isterse bireysel olsun) etkilenen herkes açısından etki ve sonuç doğurur. Bu olgu idari yargılama hukukunun en temel ilke ve kurallarından biridir.

Diğer yandan, yine yukarıda vurgulandığı üzere, idari yargıda verilen iptal kararlarının geçmişe etkili olduğu ve iptal edilen işlemin ilk yapıldığı tarihe kadar geriye gidilerek tüm hukuki etkilerinin ortadan kaldırılması gerektiği en temel idare hukuku ve idari yargılama hukuku bilgilerindedir.

Yukarıda değinilen 13. Dairenin çoğunluk karar gerekçesinde esasen daha önce verilmiş yargısal ihale iptali kararının geçmişe etkili olacağı ve bu iptal kararı gereğince idarenin işbu iptal edilen işlem dayanak alınarak yapılan diğer ilgili işlemlere de (teminat alınması gibi) etki edeceği kural olarak kabul edilmektedir. Ancak çoğunluk görüşüne göre önceki iptal davasına konu işlem (ihale kararı) düzenleyici/genel işlem olmayıp bireysel işlem olduğu için, yargı tarafından verilen iptal kararının sadece davacılar açısından etki ve sonuç doğuracağı ve işbu işleme dava açmamış 3. kişileri etkilemeyeceği görüşü benimsenmiştir. Bu nedenle de ihale kararına karşı o zaman dava açmamış olan 3. kişilerin artık bu işlemi iptal eden yargı kararının doğurduğu hukuki sonuçtan da yararlanamayacağı ileri sürülmüştür. Bu varsayımlar sonucunda da bahsi geçen 3. kişinin anılan iptal kararı üzerine yaptığı idari başvuru (İYUK m.10 başvurusu) geçerli kabul edilmediğinden, bu başvurunun reddine karşı açılan dava da süre aşımı nedeniyle reddedilmiştir.

Danıştay’ın anılan çoğunluk kararındaki temel sorun, bireysel idari işlemlerin tamamının sadece o işlemin doğrudan muhatabını etkileyeceği ve 3. kişileri hukuken etkilemeyeceği varsayımdır.

Oysa bireysel idari işlemlerin bir kısmı sadece doğrudan muhatap alındıkları kişiyi etkilerken ve başkalarını hukuken etkilemezken (bir memurun A görevinden B görevine naklen atanması, bir öğrenciye disiplin cezası verilmesi gibi), bir kısım bireysel idari işlemler ise sadece doğrudan muhatap alındıkları kişinin değil, aynı anda başkalarının da hukuki durumunu –olumlu veya olumsuz yönde- etkileyebilir.

Örneğin bir ihalede A, B ve C teklif verdiğinde ve ihale komisyonu ihaleyi B'ye verdiğinde, anılan ihale kararı hukuken sadece B'yi değil, aynı zamanda kendi teklifinin daha iyi olduğunu düşünen A ve C'yi de etkiler. Oysa burada sözkonusu işlem (ihale kararı) düzenleyici/genel değil bireysel işlemdir.

Aynı şekilde bir kişiye verilen imar ruhsatı sadece o kişiyi değil, aynı parselde veya yan parsellerde oturan ya da mülk sahibi olan başkalarını da etkiler.

İlan edilmiş bir doçentlik kadrosuna başvuran dört kişiden biri atandığında, anılan atama işlemi hukuken sadece atanmış kişiyi değil, kadroya başvurmuş ama atanmamış diğer kişileri de etkiler. Oysa buradaki işlemler de düzenleyici/genel değil, bireysel niteliktedir.

O halde bireysel idari işlemleri de kendi arasında, “hüküm ve sonuçları bir kişiyle sınırlı bireysel işlemler” ve “hüküm ve sonuçları başkalarını da etkileyen bireysel işlemler” olarak iki kategoriye ayırmak gerekir¹⁶. Bu durumda ikinci kategorideki bireysel işlemlerin de (tıpkı örnek olarak verilen imar ruhsatı, ihale işlemi ve atama işlemi gibi) idari yargı tarafından iptal edilmesinin objektif hukuki etki ve sonuçlarından işlemde etkilenen diğer kişilerin de yararlanabilmesi gerekir.

Bu noktada tıpkı düzenleyici/genel işlemlerde olduğu gibi, anılan kategoriye giren bireysel işlemlerde de iptal davasının o işlemde etkilenen herkes tarafından ayrı ayrı veya birlikte açılması şart değildir. İşlemden etkilenen bir kişinin bile dava açmış olması, işlemin yargı tarafından iptal edilmesi halinde işlemde etkilenen ve dava açmamış olan diğer kişiler açısından da etki doğuracağı, yukarıda değinildiği üzere, idare hukukunun ve idari yargılama hukukunun klasik ilke ve kuralları gereğidir.

Bu bağlamda davaya konu işlemin düzenleyici/genel işlem olmaması, yargı kararı ile verilmiş iptal kararının hukuken objektif ve genel bir etki ve sonuç doğurmasına engel değildir. İşbu nedenle de bahsi geçen türdeki bireysel idari işlemlerin idari yargı tarafından yargı kararı ile iptal edilmiş olması anılan bireysel işlemde etkilenen ve fakat dava açmamış olan 3. Kişiler açısından da “yeni bir hukuki durum” ortaya çıkarmıştır.

Örneğin A kişinin aldığı imar izninin (inşaat ruhsatı) yan parselde oturan B kişisi tarafından, yapının 4 kat yerine en fazla 2 kat olması gerektiği iddiasıyla idari yargıda dava edildiğini ve iptalinin istendiğini varsayalım. A kişisi davanın tarafı değildir ve mahkemenin davayı kabul edip ruhsatı iptal ettiğini varsayalım. Bu iptal kararı üzerine, karardan haberdar olduktan sonra A kişisi idareye İYUK m.10 uyarınca yeni bir başvuru yapıp bu kez 2 kat için imar izni (inşaat ruhsatı) talep edemeyecek midir?

Danıştay 13. Dairenin bahsi geçen çoğunluk görüşüne göre edemeyecektir, çünkü inşaat ruhsatı düzenleyici değil bireysel işlem olduğu için buradaki iptal kararı

¹⁶ Aynı yönde Bkz. Patrice Chrétien, Nicolas Chiffot et Maxime Tourbe, *Droit Administratif* (14. Baskı, Sirey 2014) 728-729.

davada 3. kişi konumundaki A kişisi için “yeni bir hukuki durum “ oluşturmayacaktır ve A kişinin yaptığı İYUK m.10 başvurusu üzerine ret kararına karşı açacağı davada süre aşımı bulunacaktır.

Diğer bir örnek verelim:

Bir üniversitede açılmış bir araştırma görevlisi (asistan) kadrosuna A, B, C ve D'nin başvuru yaptığını ve yapılan ön değerlendirmeyi dört adayın da geçtiğini ve sonunda yapılan sınavı D'nin kazandığının ilan edildiğini ve D'nin kadroya atamasının yapıldığını varsayalım. D'nin atama kararına karşı da sadece C'nin iptal davası açtığını ve A ve B'nin dava açmadığını, açılan iptal davası sonucunda D'nin atama işleminin, sınavın objektif yapılmadığı ve yeniden objektif bir sınav yapılarak atama işleminin ona göre yapılması gerektiği gerekçesiyle iptal edildiğini ve kararın kesinleştiğini düşünelim. Bu durumda dava açmamış olan A ve B, anılan iptal kararından yararlanamayacak mıdır? A ve B, iptal kararını öğrenmeleri üzerine, bu iptal kararı gereğince yeniden sınav yapılması ve yapılacak yeni sınava kendilerinin de alınması yönünde idareye başvuru (İYUK m.10 başvurusu) yapamayacak mıdır? Böyle bir başvuru yapmaları durumunda başvuru idarece reddedilirse, ret işlemine karşı süresi içinde dava açamayacaklar mıdır?

Dairenin sözü edilen çoğunluk görüşüne göre, buradaki atama işlemi düzenleyici/genel işlem değil bireysel işlem olduğu için böyle bir başvurunun reddi üzerine dava açamayacaklardır. Açarlarsa davada süre aşımı olacaktır.

Oysa, bireysel işlemlere karşı açılan iptal davalarında da eğer davaya konu işlem-den doğrudan etkilenen 3. kişiler varsa, mahkemenin iptal kararının onlar açısından da yeni bir hukuki durum oluşturması gerekir. İdare hukuku ve idari yargıdaki öteden beri yerleşik uygulama da bu yöndedir. Aksi halde zaten idari yargı kararları ile sağlanmak istenen hukuki güvenlik ve hukuk güvencesinin yaşama geçirilmesi mümkün olmaz. İdari yargıdaki iptal kararlarının objektif niteliği ve “kesin hüküm” otoritesi de zaten bunu gerektirir.

Benzer bir sonuca Anayasa Mahkemesi tarafından da varılmıştır. 2014 yılında *Twitter* ve *Facebook* gibi elektronik sosyal medya platformlarına erişim idari kararlarla engellenmiştir. Buradaki erişim engelleme kararları bireysel işlem niteliğindedir. Bu kararlara karşı bazı sosyal medya kullanıcıları tarafından iptal davaları açılmış ve idari yargıda yürütmeyi durdurma kararı verilmiştir. Anılan yürütmeyi durdurma kararları idare tarafından geç uygulanmış ve buna karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yoluna gidilmiştir. Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, açılan iptal davasındaki yürütmeyi durdurma kararının geç uygulanmasını, işlemde etkilenen (dava açmayanlar dahil) çok kişinin olmasını da dikkate alarak, ifade özgürlüğünün ve adil

yargılanma hakkının ihlali olduğu sonucuna varmıştır¹⁷. Bu bağlamda aksi yorumun gerek Anayasa ile gerekse AİHS ile güvenceye alınan hak arama özgürlüğü ile adil yargılanma hakkını da açıkça ihlal edeceği söylenebilir.

Nitekim Danıştay, başkalarını da etkileyen bir idari işlemin mahkemece iptali üzerine, bu işleme karşı önceden iptal davası açmamış kişilerin de işbu iptal kararından yararlanmak için genel zamanaşımı süresi olan 10 yıl içinde İYUK m. 10 uyarınca idareye başvuru yapabileceğini içtihat etmektedir¹⁸.

Sonuç

İdari yargı tarafından verilen iptal kararlarının etki ve sonuçları “objektif” niteliktedir ve bu şekilde kesinleşen iptal kararları “kesin hüküm” otoritesine sahiptir. İdari yargı tarafından verilen iptal kararları geçmişe yürüyeceğinden, iptal edilen işlemin dayanak alındığı diğer işlemlerin de iptal kararı ile dayanaksız ve temelsiz kalacağı kabul edilmelidir.

İdari yargı tarafından verilen iptal kararı, iptal edilen işlemde etkilenen ve dava açmamış olan 3. kişiler açısından da “yeni bir hukuki durum” oluşturur. Bu konuda, davaya konu edilen işlem düzenleyici/genel işlem olmasa da, başkalarının da hukuki durumuna etki eden bireysel işlemlerin yargı kararı ile iptal edilmesinden, bu işleme karşı dava açmamış olan ve diğer etkilenen kişiler de yararlanabilir. Zira iptal kararlarının objektif etkisi ve kesin hüküm otoritesi ilgili herkes açısından objektif ve genel etki doğurur. Bu noktada işlemin düzenleyici nitelikte olması ile başkalarını da etkileyen bireysel işlem olması arasında hukuken herhangi bir fark bulunmamaktadır.

Başkalarını da etkileyen bireysel idari işlemlerin mahkemece iptali üzerine, bu işlemde etkilenen ve işleme karşı dava açmamış kişilerin anılan iptal kararını öğrenmeleri üzerine, iptal kararının gereğinin yapılması talebiyle İYUK m.10 uyarınca idareye başvurabilmeleri ve talebin reddi halinde süresi içinde iptal davası açmaları mümkündür.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

---

¹⁷ AYM, *Yaman Akdeniz ve Diğerleri*, 2014/3986, T. 02.04.2014; AYM, *Youtube LLC Corporation Service Company ve Diğerleri*, 2014/4705, T. 29.05.2014.

¹⁸ Danıştay 10. Dairesi, E.2006/6650, K.2008/6283, T. 23.09.2008; aynı yönde Danıştay 11. Dairesi, K. 2013/586, T. 29.01.2013 (kanun yararına bozma).

Bibliyografya/Bibliography

- Chrétien P, Chifflet N et Tourbe M, Droit Administratif (14. Baskı, Sirey 2014).
Kaplan G, İdari Yargılama Hukuku (6. Baskı, Ekin Yayınevi 2020).
Tan T ve Bayazıt B, İdare Hukuku (10. Baskı, Turhan Kitabevi 2021).
Uler Y, İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları (Sevinç Matbaası 1970).
Ulusoy A D, İdari Yargılama Hukuku, (3. Baskı, Yetkin Yayıncılık 2022).

Atıf Yapılan Kararlar

- AYM, *Yaman Akdeniz ve Diğerleri*, 2014/3986, T. 02.04.2014
AYM, *Youtube LLC Corporation Service Company ve Diğerleri*, 2014/4705, T. 29.05.2014.
Danıştay 10. Dairesi, E.2006/6650, K.2008/6283, T.23.09.2008,
Danıştay 11. Dairesi, K.2013/586, T.29.01.2013, (kanun yararına bozma).
Danıştay 13. Dairesi, E. 2018/3148, K.2023/2166, T.04/05/2023.
Danıştay 6. Dairesi, E.1976/3451, K.1977/5879, T.10.11.1977, DD, S.30-31, s.241.
Danıştay 7. Dairesi, E.1981/3153, K.1983/3354, T.29.11.1983.
Danıştay İBK, E.1965/21, K.1966/7, T.09.07.1966, DKD, S.103-106, s.77.
Danıştay İDDGK, E.2017/872, T.18.10.2017.

